

УДК 342.565.2

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.1.21>

ПРИНЦИПИ ДОБОРУ СУДДІВ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Гончар О.О.,

*аспірант кафедри процесуального права,**Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

ORCID: 0009-0005-9250-7857

Гончар О.О. Принципи добору суддів Конституційного Суду України.

Вказується, Конституційний Суд України формує свою судову практику на основі договірної механізми. Згідно з чинним законодавством, процедура розгляду судових справ у Конституційному Суді не обмежується лише питаннями конституційної відповідності актів органів державної влади та організацій громадян. Крім того, до компетенції суду входить розглядання справ щодо конституційності конкурентних процедур судових розглядань.

Стаття присвячена системному аналізу принципів добору суддів Конституційного Суду України (далі – КСУ) як ключових засад формування незалежного, професійного та доброчесного складу органу конституційної юстиції. Автор обґрунтовує, що процедура відбору суддів КСУ є складним багаторівневим механізмом, який залежить не лише від належного законодавчого регулювання, але й від узгоджених дій суб'єктів призначення – Президента України, Верховної Ради України та З'їзду суддів України, а також інших органів, уповноважених ухвалювати процедурні рішення в межах конкурсу. На основі аналізу Конституції України, профільних законів, підзаконних актів, міжнародних стандартів, рекомендацій Венеційської комісії та практики ЄСПЛ, у статті визначено зміст базових принципів конкурсної відбору: верховенства права, юридичної визначеності, прозорості, політичної нейтральності, недискримінації, об'єктивності, неупередженості, доброчесності та підзвітності. Доведено, що хоча ці принципи не закріплені безпосередньо в законодавстві, вони логічно випливають із конституційних вимог, змісту конкурсної процедури та доктринальних підходів. Окрему увагу приділено ролі заборони переобрання суддів КСУ як важливої гарантії їх інституційної незалежності. Автор підкреслює, що дотримання визначених принципів забезпечує рівні можливості для всіх кандидатів, унеможливорює політичний вплив на процес, підвищує прозорість та передбачуваність рішень суб'єктів призначень, зміцнює довіру суспільства і міжнародних партнерів до формування складу КСУ. Зроблено висновок, що якісно організований добір суддів КСУ, заснований на чітких і універсальних принципах, є необхідною умовою ефективного здійснення конституційного контролю та функціонування України як демократичної правової держави.

Ключові слова: Конституційний Суд України, склад Конституційного Суду, суддя Конституційного Суду, конкурсний добір, процедура призначення, суддя, принципи.

Honchar O.O. Principles for the selection of judges of the Constitutional Court of Ukraine.

It is indicated that the Constitutional Court of Ukraine forms its judicial practice on the basis of a contractual mechanism. According to the current legislation, the procedure for considering court cases in the Constitutional Court is not limited only to issues of constitutional compliance of acts of state authorities and citizens' organizations. In addition, the court's competence includes considering cases on the constitutionality of competitive judicial review procedures.

The article is dedicated to a systematic analysis of the principles for the selection of judges of the Constitutional Court of Ukraine (hereinafter – CCU) as the key foundations for forming an independent, professional, and integrity-based composition of the constitutional justice body. The author argues that the procedure for selecting CCU judges is a complex, multi-level mechanism that depends not only on proper legislative regulation but also on the coordinated actions of appointing authorities – the President of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine, and the Congress of Judges of Ukraine, as well as other bodies authorized to make procedural decisions within the competition.

Based on an analysis of the Constitution of Ukraine, relevant laws, subordinate acts, international standards, recommendations of the Venice Commission, and the practice of the European Court of Human Rights (ECtHR), the article identifies the content of the basic principles of competitive selection: the rule of law, legal certainty, transparency, political neutrality, non-discrimination, objectivity, impartiality, integrity, and accountability. It is demonstrated that, although these principles are not directly enshrined in legislation, they logically follow from constitutional requirements, the content of the competitive procedure, and doctrinal approaches.

Particular attention is paid to the role of the prohibition of reappointment of CCU judges as an important guarantee of their institutional independence. The author emphasizes that adherence to the defined principles ensures equal opportunities for all candidates, prevents political influence on the process, enhances transparency and predictability of decisions, and strengthens public and international trust in the formation of the CCU's composition. The conclusion is drawn that a qualitatively organized selection of CCU judges, based on clear and universal principles, is a necessary condition for the effective exercise of constitutional control and the functioning of Ukraine as a democratic rule-of-law state.

Key words: Constitutional Court of Ukraine, composition of the Constitutional Court, judge of the Constitutional Court, competitive selection, appointment procedure, judge, principles.

Постановка проблеми. Формування складу Конституційного Суду України є доволі складним механізмом. Відповідно, процедура добору суддів КСУ залежить не лише від належного законодавчого регулювання, але й від системи збалансованих організаційних дій відповідних суб'єктів призначення суддів КСУ та інших суб'єктів, уповноважених приймати ті чи інші процедурні рішення під час здійснення конкурсної процедури добору суддів КСУ. Будь-який процес повинен спиратися на чітко визначені базові принципи. Процедура добору суддів Конституційного Суду України не є винятком, адже принципи добору суддів КСУ формують правовий та організаційний фундамент цього процесу. А неухильне дотримання принципів добору суддів КСУ гарантує об'єктивний і професійний відбір кандидатів, зміцнює суспільну довіру до складу КСУ та забезпечує легітимність його подальшої діяльності.

Метою статті є дослідження принципів добору суддів КСУ та з'ясування питання їх нормативно-правового регулювання.

Стан опрацювання проблематики. Деякі аспекти нормативно-правового регулювання принципів добору суддів КСУ були предметом наукових розвідок у працях О. Щербанюк і Л. Бзової, М. Савчина, О. Томкіної та деяких іноземних дослідників. Попри це, питанню принципів добору суддів КСУ приділено недостатньо уваги, що вказує на актуальність обраної теми дослідження.

Виклад основного матеріалу. Спеціальна процедура призначення конституційних суддів поєднує у собі ознаки конкурсного відбору із консенсусними механізмами ухвалення рішень щодо їх призначення, – влучно зауважує М. Савчин. А конституційні судді «мають гідно представляти юридичне співтовариство, зокрема за критеріями досконалої компетентності у сфері публічного права та юридичної процедури та за високими особистими і діловими якостями (moral integrity)» [1, с. 47]. За такими ж критеріями обираються судді ЄСПЛ, які згідно § 1 ст. 21 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод «повинні мати високі моральні якості, а також мати кваліфікацію, необхідну для призначення на високу суддівську посаду, чи бути юристами з визнаним рівнем компетентності.» [2] Саме ці критерії є предметом перевірки кандидатів у судді КСУ Дорадчою групою під час конкурсної процедури добору суддів КСУ. Натомість, консенсусні механізми ухвалення рішень щодо призначення суддів КСУ на посаду прямо притаманні таким суб'єктам призначення суддів КСУ як Верховна Рада України та З'їзд суддів України, які приймають такі рішення шляхом голосування, на противагу такому суб'єкту призначення суддів КСУ, як Президент України, який в силу свого конституційного статусу приймає таке рішення одноособово.

Будь-яка процедура повинна мати закладені фундаментальні принципи (засади) її здійснення. Не виключенням є процедура добору суддів КСУ. Дотримання принципів добору суддів КСУ є запорукою якісного кадрового добору, довіри суспільства до складу КСУ та його діяльності загалом. В Юридичній енциклопедії термін «принцип (франц. *principe*, від лат. *principium* начало, основа) визначається як: 1) Основні засади, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи внутрішнього і міжнародного права, політичної, державної чи громадської організації (гуманізм, законність, справедливість, рівність громадян перед законом тощо). 2) Внутрішнє переконання людини, що визначає її ставлення до дійсності, суспільних ідей і діяльності» [3]. Для цілей нашого дослідження, тлумачення поняття «принцип» поєднує ці дві його характеристики, оскільки порядок добору суддів КСУ має особливу значущість для українського суспільства, за якою уважно спостерігають не лише українці, але й міжнародна спільнота (особливо в умовах дії воєнного стану в Україні). А під час процедури добору суддів КСУ з'ясовується внутрішнє переконання всіх її учасників (а не лише кандидатів у судді КСУ) до дійсності, суспільних ідей і діяльності та врешті решт одне до одного. І ось це внутрішнє переконання як того, кого обирають, так і того, хто обирає і призначає, має збігатися, інакше конкурс визнається таким, що не відбувся, прикладом чого є факт, коли під час голосування у Верховній Раді України, жоден кандидат не набрав необхідної кількості голосів [4].

Стаття 148 Конституції України закріплює положення, що «відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України здійснюється на конкурсних засадах у визначеному законом порядку» [5]. Тотожне положення відтворене у статті 10-1 Закону України «Про Конституційний Суд України», згідно якої відбір кандидатур на посаду судді КСУ всіма суб'єктами призначення суддів КСУ здійснюється на конкурсних засадах, у порядку, встановленому цим Законом [6]. Частина 2 статті 208-4 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» також визначає, що «відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України здійснюється на конкурсних засадах у порядку, встановленому Законом України «Про Конституційний Суд України», та з урахуванням особливостей, визначених цією статтею» [7].

Словник української мови слово «конкурс» тлумачить як «змагання, яке дає змогу виявити найбільш гідних із його учасників або найкраще з того, що надіслане на огляд» [8], а слово «за-сада» як: «1. Основа чогось; те головне, на чому ґрунтується, базується що-небудь; 2. Вихідне, головне положення, принцип; основа світогляду, правило поведінки; 3. Спосіб, метод здійснення чого-небудь» [9]. При цьому, слід відмітити, що терміни «принцип» та «за-сада» визнаються науковою спільнотою, як тотожні, однопорядкові та взаємозамінні поняття. Наприклад, у Словникові термінів з конституційного права під «принципами права» розуміються «закріплені у праві загальні основоположні засади, відповідно до яких воно виступає як система правових норм і здійснюється регулювання суспільних відносин» [10, с. 422].

Отже, конкурсні засади добору кандидатур на посаду судді КСУ можна визначити як законодавчо врегульовані суспільні відносини з визначення найкращих кандидатів із допущених претендентів шляхом проведення відкритої, прозорої та об'єктивної процедури оцінювання їхніх професійних, моральних і особистісних якостей, спрямованої на забезпечення формування незалежного та компетентного складу КСУ.

Принципи добору суддів КСУ не закріплені в актах законодавства України, проте вони впливають із змісту його норм і сформульовані скоріше юридичною доктриною, аніж юридичною практикою.

Як вірно підкреслює М. Савчин, у вітчизняній правовій доктрині усталено визнано, що «під принципами права мають на увазі найбільш загальні і стабільні вимоги, що уособлюють суспільні цінності, дозволяють відтворити їх при формуванні та дії права, визначаючи його характер і напрями подальшого розвитку. Такі суспільні цінності мають характер загальновизнаних положень навіть без закріплення в офіційних текстах, та принципи, які закріплені в певних правових актах» [11, с. 32]. Досліджуючи конкурсні засади відбору кандидатур на посаду судді КСУ, О.О. Томкіна стверджує, що «конкурсні процедури мають підпорядковуватися певним принципам, що становлять їх правовий фундамент. Так, аналіз законодавства України з питань конкурсного відбору на певні посади показав, що останній проводиться зазвичай з дотриманням **принципів забезпечення рівного доступу до участі в конкурсі, доброчесності, недискримінації, гендерного балансу, законності, прозорості, неупередженості, політичної нейтральності**» [12, с. 535].

Принцип політичної нейтральності процедури добору суддів КСУ, запропонований вченою, доцільно розглянути детальніше, так як відразу виникає питання: чи може кандидат у судді КСУ бути «вільним» від політичного впливу суб'єкта, який вирішує питання його призначення на посаду? На наше переконання, єдиним суб'єктом призначення судді КСУ, який прямо позбавлений «політичного забарвлення» у цій ситуації, слід визнати З'їзд суддів України. Натомість, Президент України та Верховна Рада України є політичними центрами влади з конкуруючими функціями. Їхні повноваження, спосіб взаємодії, право формування уряду та законодавчий процес – це все частина політичної системи, а не лише адміністративні або церемоніальні функції. Крім того, суттєва перемога пропрезидентської партії на виборах 2019 року посилила статус Президента України, оскільки було забезпечено достатньо місць у Верховній Раді України для контролю формування Кабінету Міністрів України. Ця перемога вперше в історії незалежної України створила однопартійну більшість у парламенті, а повномасштабне вторгнення росії в Україну та запровадження воєнного стану посилили президентську владу [13]. Проте судді КСУ не мають права бути політичним інструментом. «Органи конституційної юстиції є судами, які покликані забезпечувати верховенство конституції, незалежні від політичних інститутів влади та за допомогою юридичних засобів забезпечують введення політичних процесів у правові рамки за допомогою вирішення конституційних спорів на засадах верховенства права та належної правової процедури» [1, с. 46], зауважує М. Савчин. Поряд з цим виникає інше питання: Наскільки обрані судді КСУ будуть протистояти народному представництву в особі Верховної Ради України? Адже прямий обов'язок суддів КСУ полягає у здійсненні перевірки конституційності законів, які прийняв Парламент і підписав Президент. Розв'язуючи дилему юристократії та верховенства парламенту, вчений констатує, що вирішення конституційних проблем залежатиме від забезпечення відбору суддів «на **засадах належного**

представництва та цілісності судді (добросовісності, moral integrity) та обґрунтування актів конституційної юстиції» [1, с. 55]. Таке представництво ґрунтується на вимогах професійного, ділового та морального характеру. «Моральні якості стосуються цілісності особистості судді, який має ухвалювати рішення незалежно і безсторонньо для зовнішнього спостерігача навіть в умовах гострих суспільно-політичних дебатів та громадського тиску; натомість критерій визнаного рівня компетенції означає ніщо інше, як досконале володіння інструментарієм інтерпретації та юридичної аргументації у сфері публічного права – знань тут недостатньо, тут ключовим критерієм має бути інтерпретація права у соціальному контексті відповідно до конституційних цілей» [1, с. 55]. Також, М. Савчин стверджує, що «вирішальне значення має **принцип спеціалізації** – суддя має досконало розуміти публічне право і визначатися у пріоритетах у світлі конституційних цілей щодо обмеження влади та гарантій прав людини» [1, с. 56]. У поєднанні цих двох принципів вчений вбачає, що конституційні суди репрезентують юридичне співтовариство. І лише правильна процедура добору суддів КСУ дозволяє обрати найбільш гідних кандидатів, які володіють зазначеними вище якостями в сукупності (добросовісність, рівень компетентності та ін.), які народним голосуванням визначити не можливо. Дійсно, особистість судді конституційного суду є тим фактором, який визначає якість роботи суду, тому процедура добору суддів конституційних судів є надзвичайно важливою гарантією незалежності суддів. Суддя конституційного суду повинен відповідати високим стандартам поведінки у своїй діяльності та повсякденному житті, оскільки вони відображають ідентичність та цілісність судової незалежності.

Досліджуючи міжнародні стандарти, принципи та рекомендації конкурсної процедури відбору суддів конституційних судів, Л. Бзова і О. Щербанюк зазначають, що стаття 6 Європейської конвенції з прав людини вимагає системи призначення суддів, яка виключає свавільне призначення. З цієї точки зору, беззаперечним принципом є те, що відбір та кар'єра суддів повинні базуватися на об'єктивних критеріях, попередньо встановлених законом або компетентними органами, до яких вчені відносять: кваліфікацію, добросовісність та компетентність, які вважаються найкращими гарантіями забезпечення незалежності суддів [14, с. 111-112]. Водночас, Г. Марковіч зауважує, що поняття незалежності суддів конституційних судів більше відповідає забороні їх переобрання. Якби вони могли бути переобрані, більш імовірно, що вони діяли б відповідно до інтересів та поглядів правлячої політичної еліти, оскільки очікували б завоювати їхню довіру. Якщо не має можливості переобрання, судді не мають інтересу завойовувати довіру політичної еліти. Лише можливість переобрання спонукає суддів намагатися звернутися до правлячої політичної еліти, щоб отримати новий мандат [15, с. 392].

Отже, ефективна модель добору суддів конституційних судів повинна поєднувати прозорі й неупереджені процедури відбору з такими умовами перебування на посаді, які гарантують реальну незалежність від політичних сил, де заборона переобрання виступає ключовою інституційною гарантією, що доповнює об'єктивні критерії конкурсного добору суддів конституційних судів.

Принцип політичної нейтральності добору суддів Конституційного Суду України є ключовою умовою забезпечення незалежності цього органу, проте його реалізація ускладнюється політичним характером більшості суб'єктів призначення. І лише правильно організована процедура добору суддів КСУ є вирішальним механізмом забезпечення його незалежності, оскільки саме вона дозволяє обрати найбільш гідних кандидатів, здатних реалізувати функцію конституційного контролю поза межами політичної кон'юнктури. Це означає, що будь-яке рішення має ухвалюватися виключно на підставі професійних критеріїв, добросовісності та компетентності кандидатів у судді КСУ.

Принципи добору суддів КСУ включають принципи роботи не лише суб'єктів призначення суддів КСУ, але й інших суб'єктів, уповноважених приймати ті чи інші процедурні рішення під час здійснення конкурсної процедури добору суддів КСУ. Зокрема, у Положенні про проведення конкурсного відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України стосовно осіб, яких призначає Президент України, визначено, що «діяльність Конкурсної комісії щодо організації і проведення конкурсного відбору ґрунтується на **принципах верховенства права, незалежності, прозорості та політичної нейтральності**» [16]. Статтею 5 Положення про Дорадчу групу експертів, передбачено, що у ході виконання своїх функцій Члени і заступники Членів зобов'язані «діяти за **принципами сумлінності, справедливості, неупередженості, незалежності, добросовісності, об'єктивності, професіоналізму, суспільної відповідальності, поваги до прав і свобод людини і прозорості**» [17].

Принцип верховенства права означає панування справедливих, передбачуваних і рівних правил для всіх. Зміст принципу верховенства права розкрито у доповіді «Про верховенство права», ухваленій Європейською комісією «За демократію через право» 25–26 березня 2011 року, який є складною конструкцією та містить низку обов'язкових елементів: законність; юридичну визначеність; заборону свавілля; доступ до правосуддя в особі незалежних і безсторонніх судів, включно з

тими, що здійснюють судовий нагляд за адміністративною діяльністю; дотримання людських прав; заборону дискримінації та рівність перед законом [18].

З урахуванням позиції ЄСПЛ щодо розкриття змісту елементу законності у рішеннях у справах «Полторацький проти України», «Михайлюк і Петров проти України» [19], можна висновувати, що вимога, щоб процедура добору суддів КСУ здійснювалася «згідно із законом», передбачає насамперед наявність чіткої правової основи в національному законодавстві, яка регулює всі етапи цього процесу. Законодавчі норми, що визначають порядок висування, оцінювання та призначення кандидатів, мають бути достатньо зрозумілими й доступними для всіх зацікавлених осіб. Крім того, учасники процедури та суспільство повинні мати можливість передбачити її наслідки, зокрема критерії добору, етапи перевірки доброчесності та професійної компетентності, а також вимоги до прозорості й обґрунтованості рішень суб'єктів призначення суддів КСУ та інших суб'єктів, уповноважених приймати ті чи інші процедурні рішення під час здійснення конкурсної процедури добору суддів КСУ. Таке законодавство має відповідати принципу верховенства права, що виключає будь-яке свавілля та гарантує, що процес призначення суддів КСУ є передбачуваним, прозорим і підконтрольним правовим механізмом.

Застосування такого елементу принципу верховенства права як юридичної визначеності у процедурі добору суддів КСУ означає, що правила добору мають бути чітко виписані, публічно доступні, передбачувані та стабільні. Будь-які рішення суб'єктів призначення суддів КСУ та інших суб'єктів, уповноважених приймати ті чи інші процедурні рішення під час здійснення конкурсної процедури добору суддів КСУ, мають бути мотивовані та послідовні, піддаватися логічному та громадському контролю, що забезпечить захист від свавільних або політично зумовлених рішень, а також гарантуватиме рівність кандидатів.

У процедурі добору суддів КСУ заборона свавілля означає, що будь-які дискреційні повноваження суб'єктів призначення суддів КСУ та інших суб'єктів, уповноважених приймати ті чи інші процедурні рішення під час здійснення конкурсної процедури добору суддів КСУ мають бути чітко визначені законом. Вибіркові підходи, приховані мотиви, політична упередженість чи рішення без пояснення критеріїв є не припустимими.

Доступ до правосуддя вимагає законодавчо визначеної процедури можливості оскаржувати у судовому порядку рішення та дії суб'єктів призначення суддів КСУ та інших суб'єктів, уповноважених приймати ті чи інші процедурні рішення під час здійснення конкурсної процедури добору суддів КСУ, які, на думку кандидатів у судді КСУ, порушують їх права чи інтереси. Суди мають бути незалежними від інших гілок влади, не піддаватися політичному впливу та не створювати враження упередженості при розгляді судових справ та прийнятті рішень. Остаточні судові рішення мають бути виконані.

Додержання прав людини означає, що порядок добору суддів КСУ має ґрунтуватися на гарантіях справедливості, відкритості та рівності кандидатів у судді КСУ, які повинні мати право бути вислуханими, отримати мотивовані рішення суб'єктів добору та користуватися ефективними засобами оскарження.

Елемент недискримінації та рівності принципу верховенства права вимагає, щоб усі кандидати оцінювалися за однаковими, чітко визначеними критеріями, без необґрунтованих переваг чи дискримінаційних обмежень. Політичні симпатії, ґендер, вік, соціальний статус чи інші ознаки не можуть впливати на рішення суб'єктів добору. Однаковий доступ до інформації, рівні можливості представити свої професійні якості та прозоре застосування єдиних стандартів є необхідною умовою легітимності порядку добору суддів КСУ.

Крім цього, Керівні принципи Комітету міністрів щодо відбору кандидатів на посаду судді Європейського суду з прав людини визначають **принцип ґендерного балансу** таким чином: списки кандидатів, як правило, повинні містити принаймні одного кандидата кожної статі, окрім випадків, коли стать кандидатів у списку недостатньо представлена в Суді (менше 40% суддів) або якщо існують виняткові обставини, що відхиляють це правило[20].

Отже, принцип верховенства права у доборі суддів КСУ забезпечує формування складу КСУ, здатного гарантувати справедливість, правову визначеність і ефективний конституційний контроль у демократичній державі.

Принцип прозорості в доборі суддів КСУ передбачає відкритість усіх етапів процедури, доступність інформації про кандидатів та критерії їх оцінювання, а також публічність рішень суб'єктів добору. Прозорість означає, що суспільство може контролювати процес, розуміти підстави ухвалення рішень і перевіряти їх обґрунтованість. Забезпечення відкритих конкурсів, оприлюднення документів, проведення публічних співбесід і мотивування рішень є ключовими інструментами, які унеможливають свавілля та зміцнюють довіру до формування складу КСУ.

У Законах України «Про судоустрій та статус суддів» та «Про Регламент Верховної Ради України» прямо не визначено принципів добору та призначення суддів КСУ З'їздом суддів України, Радою

суддів України, Комітетом Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання правового статусу КСУ. Водночас, цей факт не означає, що вказані суб'єкти їх не дотримуються. Наприклад, у Моніторинговому звіті за результатами проведення конкурсного відбору на посаду судді КСУ за новою процедурою від 28.11.2024 року зазначено, що «Комісія, Комітет та Рада суддів як суб'єкти, що здійснюють відбір кандидатур для участі у подальшому конкурсному відборі від конституційних суб'єктів призначення продемонстрували здійснення усіх наданих їм повноважень з дотриманням **принципів законності, публічності та неупередженості**» [21, с. 23].

Досліджуючи систему відбору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду з точки зору парадигми пророчого права, Мустафа Л. і Асрул Ібрагім Н. виокремили три еталонних принципи, які мають слугувати основою для відбору суддів Конституційного Суду. Перший принцип охоплює **прозорість і участь**, де прозорість надає зацікавленим сторонам доступ до інформації про процеси та результати подій. Тому відкритість інформації у засобах масової інформації є обов'язковою умовою (*conditio sine qua non*). Другий принцип охоплює **об'єктивність та підзвітність**, який передбачає, що кінцеві результати та події – успішні чи ні – мають бути належним чином і чесно представлені громадськості. Стандарти відбору кандидатів у судді Конституційного Суду повинні відповідати принципу **чесної гри** (*fair play*), який вимагає нейтральності та об'єктивності всіх сторін під час відбору, і жодна сторона не повинна маніпулювати часом чи процесом [22, с. 120]. Сукупно ці принципи мають забезпечити підзвітність перед громадянами як у питаннях якості добору суддів, так і щодо витрат, пов'язаних із процесом, що актуально і для України.

Висновки. Принципи добору суддів КСУ хоча і не закріплені прямо в законі, проте впливають зі змісту Конституції України, законодавства та інших нормативно-правових актів України, міжнародних стандартів та усталених доктринальних підходів. Вони визначають зміст конкурсної процедури та виступають об'єктивними орієнтирами для всіх суб'єктів, задіяних у процесі. До базових принципів, що визначають добір суддів КСУ слід віднести: верховенства права, прозорості, політичної нейтральності, об'єктивності, неупередженості та підзвітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Савчин М. Конституційна юстиція в умовах сучасної трансформації права. *Право України*, 2022. № 1. С. 39-80. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/09128a02-d1f7-4c83-9361-0509a154a1c3/content>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
3. Принцип. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998. URL: <https://leksika.com.ua/16211205/legal/printsip>.
4. Рада не змогла призначити двох суддів КСУ за своєю квотою. 08.10.2025. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/4045135-rada-ne-zmogla-priznaciti-dvoh-suddiv-ksu-za-svoeu-kvotou.html>.
5. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4907>.
6. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#n44>.
7. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>.
8. Конкурс. Словник української мови: в 11 томах. Том 4, 1973. Стор. 261. URL: <https://sum.in.ua/s/konkurs>.
9. Засада. Словник української мови: в 11 томах. Том 3, 1972. Стор. 300. URL: <https://sum.in.ua/s/zasada>.
10. Шляхтун П.П. Конституційне право: словник термінів. К.: Либідь, 2005. 568 с.
11. Савчин М. Конституційні принципи та їх інтерпретація. *Право України*, 2017. № 7. С. 30–38. URL: https://www.academia.edu/39674788/%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%A1%D0%A2%D0%98%D0%A2%D0%A3%D0%A6%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%86_%D0%9F%D0%A0%D0%98%D0%9D%D0%A6%D0%98%D0%9F%D0%98_%D0%A2%D0%90_%D0%87%D0%A5_%D0%86%D0%9D%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%9F%D0%A0%D0%95%D0%A2%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%AF.
12. Томкіна, О.О. Конкурсні засади відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України. *Правові засади організації та здійснення публічної влади*: збірник тез VI Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 85-річчю від дня народження доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова (м. Хмельницький, 31 березня 2023

- року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. 599 с. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/22703/1/0053219.pdf#page=535>.
13. Pelchar K, Herron ES, Flikke G. Legislative–Executive Relations in Ukraine’s Wartime Conditions. PS: *Political Science & Politics*. 2025; 58(1):125-127. doi:10.1017/S1049096524000763.
 14. Bzova L., Shcherbanyuk O. Reform of the procedure for selecting judges of constitutional courts and judicial dialogue: European experience. *Lex Humana*, 2025. 17(2). P. 108–130. URL: <https://seer.ucp.br/seer/index.php/LexHumana/article/view/3378>.
 15. Marković G., On the methods of selection of judges of constitutional courts, Collection of Papers “Controversies of The contemporary Law”, E. Sarajevo 2022, pp. 371–395. URL: https://www.pravni.ues.rs.ba/Download/Zbornik-Protivrjecja_savremenog_prava/Tom_I/20_Goran_Markovic.pdf?utm_source=chatgpt.com.
 16. Питання конкурсного відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України стосовно осіб, яких призначає Президент України: Указ Президента України від 29.02.2024 № 139/2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/139/2024#n93>.
 17. Положення про Дорадчу групу експертів, затверджене Протоколом № 1 засідання Дорадчої групи експертів від 12 листопада 2023 р. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/2024_06_polozhennya_pro_dge_zminy_final.pdf.
 18. Report on the Rule of Law. Adopted by the Venice Commission at its 86th plenary session (Venice, 25–26 March 2011) on the basis of comments by Mr Pieter van Dijk, Ms Gret Haller, Mr Jeffrey Jowell, Mr Kaarlo Tuori. CDL-AD(2011)003rev. URL: <https://rm.coe.int/1680700a61>.
 19. Справа «Михайлюк та Петров проти України» (Заява N 11932/02) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_500#Text.
 20. CM(2012)40-final - Guidelines of the Committee of Ministers on the selection of candidates for the post of judge at the European Court of Human Rights (Adopted by the Committee of Ministers on 28 March 2012 at the 1138th meeting of the Ministers’ Deputies) URL: [https://search.coe.int/cm/#%22CoEIdentifier%22:\[%2209000016805cb1ac%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#%22CoEIdentifier%22:[%2209000016805cb1ac%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]}).
 21. Івасюк О. Моніторинговий звіт за результатами проведення конкурсного відбору на посаду судді КСУ за новою процедурою. URL: <https://pravo.org.ua/analytical-materials/monitoryngovyj-zvit-za-rezultatamy-provedennya-konkursnogo-vidboru-na-posadu-suddi-ksu-za-novoyu-proceduroyu>.
 22. Mustafa L., Asrul Ibrahim N.Reconstruction of Norm in Selection System of Constitutional Court Judge Candidates from the Perspective of the Paradigm of Prophetic Law. *LEGALITY: JURNAL ILMIAH HUKUM*, 2022. № 30 (1) March-2022, 116-130. URL:https://ejournal.umm.ac.id/index.php/legality/article/download/20744/10657/67127?utm_source=chatgpt.com.